नवम: पाठ:

कारक-प्रयोग: - (କାରକ ବ୍ୟବହାର)

कक्षारम्भः- छात्राः उपविशन्ति। शिक्षकः प्रविशति। छात्राः उत्तिष्ठन्ति । शिक्षकः उपविशन्तु इति वदति। सर्वे उपविशन्ति ।

शिक्षकः- छात्राः! पूर्वं क्रियापदं सर्वनामपदं सर्वे जानन्ति अद्य कारकविषये आलोचयामः।

छात्राः- श्रीमन्! किं नाम कारकम्।

शिक्षकः- वाक्ये क्रियापदेन सह यस्य सम्बन्धः भवति तत् कारकम्।

- कारकं षड्विधम् ।

छात्र: - कानि च तानि ?

शिक्षक: - कर्त्ता, कर्म,करणम्, सम्प्रदानम्, अपादानम्, अधिकरणम्,च ।

छात्र: - कृपया उदाहरणद्वारा स्पष्टं करोतु ।

शिक्षक: - अधुना चित्रं पश्यतु । ददाति इति क्रियापदम्

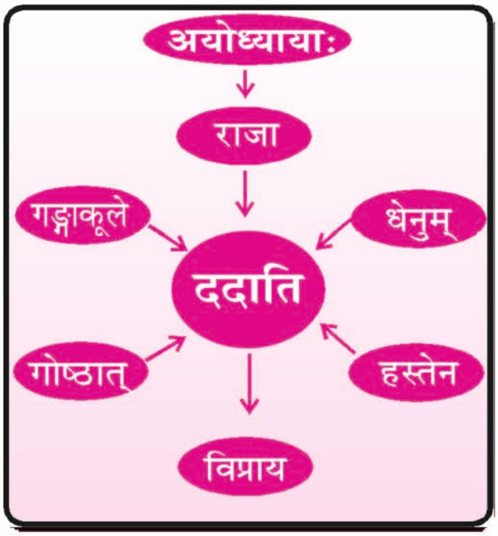

अत्र - क: ददाति ?
राजा ददाति। (राजा - (कर्त्ता) कर्तृकारकम्)
- कां ददाति ?
धेनुं ददाति। (धेनुं - (कर्म) कर्मकारकम्)
- केन ददाति ?
हस्तेन ददाति। (हस्तेन - (करणम्) करणकारकम्)
- कस्मै ददाति ?
विप्राय ददाति ? (विप्राय - (सम्प्रदानम्) सम्प्रदानकारकम्)
- कस्मात् ददाति ?
गोष्ठात् ददाति। (गोष्ठात् - (अपादानम्) अपादानकारकम्)
- कुत्र ददाति ?
गङ्गाकूले ददाति। (गङ्गाकूले - (अधिकरणम्) अधिकरणकारकम्)

छात्र: - ''अयोध्यायाः''इति पदस्य ददाति इति क्रियापदेन सह सम्बन्धः नास्ति। तर्हि (ତେବେ) अयोध्यायाः इति पदं किं कारकम् ?

शिक्षक : अयोध्याया : इति पदस्य केवलं 'राजा' इति कर्त्तृपदेन सह सम्बन्धः ।
अतः तत्र न कारकम्, तत्र सम्बन्धपदम् ।

पठतु स्मरतु (ପଢ଼ ଓ ମନେରଖ)

> कर्ता कर्म च करणं सम्प्रदानं ततःपरम् ।
> अपादानं तथाधारः इत्याहुः कारकाणि षट् ।
> सम्बन्धस्य क्रियाभावात् कारकत्वं न विद्यते॥

स्वरान्तपुंलिङ्गः

प्रथमाविभक्तिः

पश्यतु, उच्चैः पठतु, लिखतु च । ଦେଖ ବଡ଼ପାଟିରେ ପଢ଼ ଓ ଲେଖ ।

एषः **कः** एतौ **कौ** एते **के**

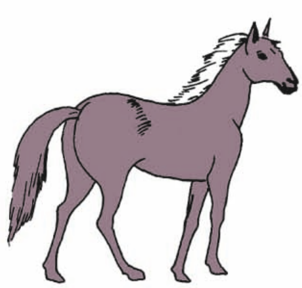

एषः अश्वः

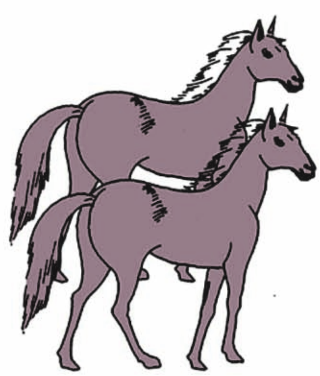

एतौ अश्वौ

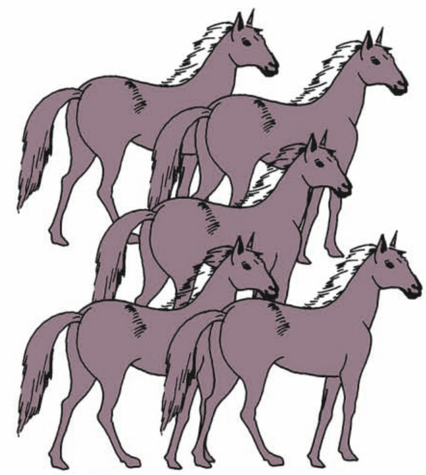

एते अश्वाः

एषः गजः । एतौ गजौ । एते गजाः । सः गजः । तौ गजौ । ते गजाः ।

एषः ग्रामः । ___ ।___ । ___ ___ । सः ग्रामः । ___ ___ । ___ ___ ।

एषः सर्पः । ___ ___ । ___ ___ । सः सर्पः । ___ ___ । ___ ___ ।

एषः शिक्षकः । ___ ___ । ___ ___ । सः शिक्षकः । ___ ___ । ___ ___ ।

एषः कविः । एतौ कवी । एते कवयः ।

सः कविः । तौ कवी । ते कवयः ।

एषः अतिथिः । ___ ___ । ___ ___ ।

सः अतिथिः । ___ ___ । ___ ___ ।

एषः गिरिः । ___ ___ । ___ ___ ।

सः गिरिः । ___ ___ । ___ ___ ।

एषः शिशुः । एतौ शिशू । एते शिशवः

सः शिशु । तौ शिशू । ते शिशवः ।

एषः पशुः । ___ ___ । ___ ___ ।

सः पशुः । ___ ___ । ___ ___ ।

एषः तरुः । ___ ___ । ___ ___ ।

सः तरुः । ___ ___ । ___ ___ ।

एषः पिता । एतौ पितरौ । एते पितरः ।

सः पिता । तौ पितरौ । ते पितरः ।

एषः भ्राता । __________ । __________ ।

सः भ्राता । __________ । __________ ।

एषः जामाता । __________ । __________ ।

सः जामाता । __________ । __________ ।

शिक्षकं प्रति : ପିତା - ଜନ୍ମଦାତା, ପାଳନକର୍ତ୍ତା, ବିଦ୍ୟାଦାତା, ଭୟରୁଉଦ୍ଧାରକାରୀ ଅନ୍ନଦାତା, ଶ୍ୱଶୁର ଏବଂ ଈଶ୍ୱର ପ୍ରଭୃତି ପିତୃ ପଦବାଚ୍ୟ ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ଗିରିଃ - ପର୍ବତ, ଜାମାତା - ଜ୍ୱାଇଁ ।

स्वरान्त-स्त्रीलिङ्गः

प्रथमाविभक्तिः (ଦେଖ, ବଡ଼ ପାଟିରେ ପଢ଼ ଓ ଲେଖ)

पश्यतु, उच्चैः पठतु, लिखतु च -

एषा का ?

एषा माला

एते के ?

एते माले

एताः काः ?

एताः मालाः

एषा लता । एते लते । एताः लताः ।	सा लता । ते लते । ताः लताः ।
एषा बालिका । ____ ____ । ____ ____	सा बालिका । ____ ____ । ____ ____
एषा वैद्या । ____ ____ । ____ ____	सा वैद्या । ____ ____ । ____ ____
एषा गतिः । एते गती । एताः गतयः ।	सा गतिः । ते गती । ताः गतयः ।
एषा रात्रिः । ____ ____ । ____ ____	सा रात्रिः । ____ ____ । ____ ____
एषा भक्तिः । ____ ____ । ____ ____	सा भक्तिः । ____ ____ । ____ ____
एषा नदी । एते नद्यौ । एताः नद्यः ।	सा नदी । ते नद्यौ । ताः नद्यः ।
एषा कूपी । ____ ____ । ____ ____	सा कूपी । ____ ____ । ____ ____
एषा जननी । ____ ____ । ____ ____	सा जननी । ते जनन्यौ । ताः ____ ____
एषा धेनुः । एते धेनू । एताः धेनवः ।	सा धेनुः । ते धेनू । ताः धेनवः ।
एषा रज्जुः । ____ ____ । ____ ____	सा रज्जुः । ____ ____ । ____ ____
एषा चञ्चुः । ____ ____ । ____ ____	सा चञ्चुः । ____ ____ । ____ ____
एषा वधूः । एते वध्वौ । एताः वध्वः	सा वधूः । ते वध्वौ । ताः वध्वः
एषा श्वश्रूः । ____ ____ । ____ ____	सा श्वश्रूः ते श्वश्र्वौ । ____ ____ । ____ ____
एषा तनूः । ____ ____ । ____ ____	सा तनूः । ____ ____ । ____ ____

ଶବ୍ଦାର୍ଥ – ବୈଦ୍ୟା – ଚିକିତ୍ସାକାରିଣୀ, ଗତିଃ – ଗମନ, କୂପୀ – ବୋତଲ, ରଜ୍ଜୁ – ଦଉଡ଼ି, ଚଞ୍ଚୁ – ଥଣ୍ଟ, ଶ୍ୱଶ୍ରୂଃ – ଶାଶୂ, ତନୁ – ଶରୀର ।

***